

МОЖЛИВОСТІ ДИДАКТИКИ У СТАНОВЛЕННІ СУЧАСНИХ ПРОЦЕДУР ОЦІНКИ ЯКОСТІ ОСВІТИ

І.О. Склярєва

Україна, м. Запоріжжя, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Якість освіти є комплексним поняттям, що інтегрує сутнісні характеристики і показники, методи її оцінювання та способи управління нею. Як багатогранна категорія, якість освіти за своєю сутністю відображає різні аспекти освітнього процесу – філософські, соціальні, педагогічні, політичні, демографічні, економічні та інші. Якість освіти можна представляти як багатовимірну модель соціальних норм і вимог до особистості, освітнього середовища, в якому відбувається її розвиток, та системи освіти, яка реалізує їх на певних етапах навчання людини. Крім того, різні його суб'єкти по-різному оцінюють якість освіти: як суспільний ідеал освіченості людини, як результат її навчальної діяльності, як процес організації навчання і виховання, як критерій функціонування освітньої системи.

У світовій практиці якість освіти визначається відповідністю певному стандарту. Рівень досягнення стандартів вимірюється за допомогою моніторингу – системи організації збору, збереження, оброблення та поширення інформації про діяльність освітньої системи, яка забезпечує неперервне відстеження її стану і дає змогу прогнозувати її розвиток. Інструментами моніторингу виступають освітні індикатори, „які визначаються як статистичні дані для забезпечення інформацією про стан та напрями розвитку освітньої системи або її окремої складової” [2, с.112].

У вітчизняній педагогіці при оцінюванні досягнень учнів роль предмету вимірювання традиційно відводиться рівню підготовки учнів. Цей підхід одержав законодавчу підтримку: згідно із Законом України „Про загальну середню освіту” структуру Державного стандарту загальної середньої освіти складають державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

З визначенням рівня підготовки особливих проблем немає. Як правило, вважається, що це сукупність знань, умінь, навичок, уявлень, які засвоєні учнями на момент вимірювання. На практиці цей рівень встановлюється правильним виконанням учнем тієї чи іншої кількості завдань з обраних розділів навчальної дисципліни.

Значно складніше визначити категорію „якість підготовки”. Узагальнення результатів вітчизняних науково-методичних робіт дозволяє говорити про відмінність у підходах при вирішенні цього питання та про відсутність єдності серед підходів теоретиків і практиків.

Традиційна парадигма знань стверджує, що школа повинна давати, передусім, знання основ окремих наук. Педагогіка, що орієнтується на дії (гуманістичний, особистісно-діяльнісний, індивідуально-творчий підходи), стверджує: учень повинен оволодіти різними вміннями (компетенціями), щоб зуміти досягти успіхів у житті, стати активним і успішним членом суспільства.

Відомо, що все, що вивчається в школі, забувається до тридцяти років і навіть раніше, тому потрібно розглядати знання в контексті людського життя в цілому, а не як самоціль. Від учня, який виходить із школи навантажений лише знаннями, мало користі. Випускник повинен мати широкі інтереси та бажання вчитися надалі – в цьому головне завдання школи.

На сьогодні у вітчизняній педагогічній науці немає надійних засобів „вимірювання” ступеня сформованості або несформованості окремих умінь (компетенцій) учнів. Хоча, на нашу думку, ніхто не може заперечити, що формування або розвиток компетенцій повинні бути метою будь-якої сучасної школи й саме в цьому слід бачити найважливіший критерій якості підготовки учнів.

Консервативні форми оцінювання освітніх досягнень учнів на рівні загальноосвітнього закладу та класу стають перешкодою для реалізації програм індивідуалізованого, активного і практико-орієнтованого навчання:

- нові форми організації освітнього процесу (проектні, творчі і дослідницькі роботи; елективні, профільні та передпрофільні курси, навчальні практики) не забезпечені інструментами оцінювання нового освітнього продукту;

- трансформація функцій педагога, при якій вчитель стає консультантом, помічником у конструюванні індивідуальної освітньої траєкторії, не може здійснитися при збереженні за ним монополії на контроль і оцінювання навчальних досягнень учня;

- поширення універсальних інструментів зовнішньої незалежного оцінювання якості освіти (ЗНО), результатом якого можуть стати дві небезпечні і відомі з закордонного досвіду тенденції: оцінювання якості роботи школи і вчителя за рейтингом ЗНО і «навчання для тестування» .

Недоліки сучасної дидактики призводить до неможливості отримання планованих результатів у частині: формування основ вміння вчитися і здатності до організації своєї

діяльності - вміння ставити навчальні цілі і дотримуватися їх у навчальній діяльності, планувати свою діяльність, здійснювати її контроль і оцінку, взаємодіяти з педагогом і однолітками у навчальному процесі; розвитку самостійності та особистої відповідальності за свої вчинки; формування вміння планувати, контролювати і оцінювати навчальні дії відповідно з поставленим завданням й умовами реалізації; визначати найбільш ефективні способи досягнення результату; формування здатності до рефлексії та конструктивної діяльності навіть в ситуаціях неуспіху [3, с. 28].

Тому сьогодні актуальним є розробка такого підходу до оцінювання освітніх результатів учнів, який дозволив би: усунути протиріччя між функціями оцінки та існуючою системою оцінювання; зв'язати оцінку з індивідуальним приростом освітніх результатів учня і створити умови, в яких учень отримує досвід планування і реалізації процесу власного навчання; ввести в практику оцінку нових результатів освіти.

У сучасній тестології застосовують два базові види оцінювання: зовнішнє (підсумовуюче) і внутрішнє (формує) оцінювання. Базові види оцінювання спрямовані на розв'язання двох різних завдань навчання: підсумовуюче оцінювання застосовується для оцінки рівня досягнення результатів навчання, тоді як формує оцінювання використовується для того, щоб активізувати та оптимізувати процес навчання даного учня [1, с. 14].

Сьогодні в ряді західних країн відбувається зміна парадигм оцінювання - від переважно підсумовуючого оцінювання до моделі так званого "оцінювання для навчання" (формує оцінювання). Все частіше звучать висловлювання про те, що всяке оцінювання в цілях контролю, моніторингу або для наступного відбору не підтримує учня, а часто негативно впливає на процес навчання. Отже традиційне оцінювання необхідно перебудувати і застосовувати лише для однієї або двох вікових категорій учнів на етапах завершення навчання.

Формуюче оцінювання як інноваційна ланка сучасної дидактики дає нам можливість вирішити питання оцінки не тільки рівня підготовки, але й якості підготовки, воно націлене на визначення індивідуальних досягнень кожного учня і не припускає як порівняння результатів, продемонстрованих різними учнями, так і адміністративних висновків за результатами навчання. Формуючим даний вид оцінювання називається тому, що оцінка орієнтована на конкретного учня, покликана виявити прогалини в освоєнні учням елемента змісту освіти з тим, щоб заповнити їх. Саме процес такої оціночної діяльності надає педагогу можливість більш чітко формулювати цілі вивчення предмета, пов'язувати вивчені учнями теми в єдину і

гармонійну картину, визначати адекватні способи контролю результатів, мотивуючи учнів на досягнення максимально можливого рівня. Формуюче оцінювання має сенс та користь лише в процесі, тобто для проміжного контролю: його результат використовується вчителем з метою уточнення індивідуальних освітніх програм.

Література:

1. Голуб Г.Б. Формирующая оценка образовательных результатов учащихся : методическое пособие / И. С. Фишман, Г. Б. Голуб. – Самара : Учебная литература, 2007. – 244 с.

2. Локшина О.І. Моніторинг якості освіти: світовий досвід // Педагогіка і психологія. – 2003. - № 1. – С.108-116.

3. Современная дидактика и качество образования: проблемы и решения новой школы: материалы научно-методической конференции, Красноярск, 21–23 января 2010 / под ред. П.А. Сергоманова, И.Г. Литвинской, М.В. Миновой. – Красноярск, 2010. – 136 с.

Надійшло до редакції 27.03.2013 року